

GREEN PAPER - OMGEVINGSREGISTER

Materiaalgebruik bevorderen door datauitwisseling

“Data is informatie waar je voortdurend nieuwe informatie van kunt maken. Informatie waar we samen – door nieuwe vragen en nieuwe toepassingen – steeds slimmer van worden en nieuwe uitdagingen mee oplossen. Dat vraagt om gezamenlijke afspraken over privacy en eigendomsrechten. Dus: data delen met anderen maar zélf in control blijven. Dan wordt het vertrouwd om je data toegankelijk te maken. Vindbaar. Uitwisselbaar. Voor en door iedereen die er iets moois mee wil doen.”

Dat is hoe de Amsterdam Economic Board (aanjager van het omgevingsregister) aankijkt tegen de wereld van data. En dat kunnen we alleen maar onderstrepen. Vandaag de dag zie je veel ontwikkeling op het gebied van digitalisering van de gebouwde omgeving. Er worden complexe BIM modellen aangelegd, CB'23 buigt zich over standaardisering van materiaalpaspoorten, gebouw- en gebiedsscans worden ontwikkeld en hele vastgoedportfolio's worden meer digitaal en informatieverrijker. Maar vooralsnog beschikt iedereen alleen over zijn of haar eigen data en de data die actief wordt gedeeld met derden.

Hoe mooi zou het zijn als we al deze data op een veilige en betrouwbare manier inzichtelijk kunnen maken voor elkaar? Alleen dan kunnen we zien hoe rijk onze urban mine is en welke pareltjes er in deze stadsmijn verstopt zitten! Het Omgevingsregister is de plek waar het veilig koppelen en delen van data mogelijk wordt gemaakt.

In deze greenpaper nemen we je dan ook graag mee in ons toekomstbeeld van een gedigitaliseerde omgeving, welke toepassingen wij zoal voorzien en welke randvoorwaarden overwogen moeten worden.

De 3 belangrijkste punten uit dit paper

Het Omgevingsregister maakt data inzichtelijk om de transitie naar een circulaire bouwconomie te bevorderen.

Door gebruik te maken van het Omgevingsregister ontstaat voor partijen in de bouwsector de gelegenheid om te weten welke grondstoffen, producten en materialen op een bepaald moment aanwezig zijn. Het platform koppelt verschillende databronnen waardoor op een overzichtelijke manier een weergave van de grondstoffen, producten en materialen wordt geboden, waardoor de kans op herbruikbaarheid hiervan enorm wordt vergroot.

Het Omgevingsregister creëert meervoudige maatschappelijke meerwaarde.

Inzicht in materialen en producten zorgt ook voor meer inzicht in de toxiciteit van materialen, waardoor het platform een stimulerend effect kan hebben op de leefbaarheid van

de gebouwde omgeving. Daarnaast stimuleert het ook de lokale/regionale economie doordat je inzicht krijgt in wat er in jouw regio beschikbaar is of beschikbaar wordt.

Het Omgevingsregister is klaar voor gebruik!

Of je nu werkzaam bent bij een overheidsorganisatie of een marktpartij, er kan nu al worden gestart met data-delen door te koppelen met het platform. De technische structuur van het platform is klaar voor gebruik en kan nu worden gekoppeld aan zowat elke database. Later in dit Greenpaper beschrijven we hoe je als overheid, architect, aannemer, leverancier, vastgoedontwikkelaar of woningcorporatie nu aan de slag kunt gaan met het Omgevingsregister.

Hoe het omgevingsregister een oplossing kan bieden

Het omgevingsregister is een concept en een platform dat de transitie naar een circulaire economie faciliteert door informatie over grondstoffen en materialen toegepast in onze leefomgeving te ontsluiten. Het register geeft inzicht in de levenscycli van toegepaste grondstoffen en materialen. Het omgevingsregister is een datamarkt met informatie over gebouwen, infrastructuur (zoals wegen, sporen, kabels, leidingen, kades en transformatoren), civiele werken (zoals bruggen, sluizen, tunnels, windmolens en bouwkundige objecten), omgevingselementen (stadsmeubilair, groenvoorzieningen, sport- en speelvoorzieningen) en alles wat nog meer als relevant kan worden beschouwd.

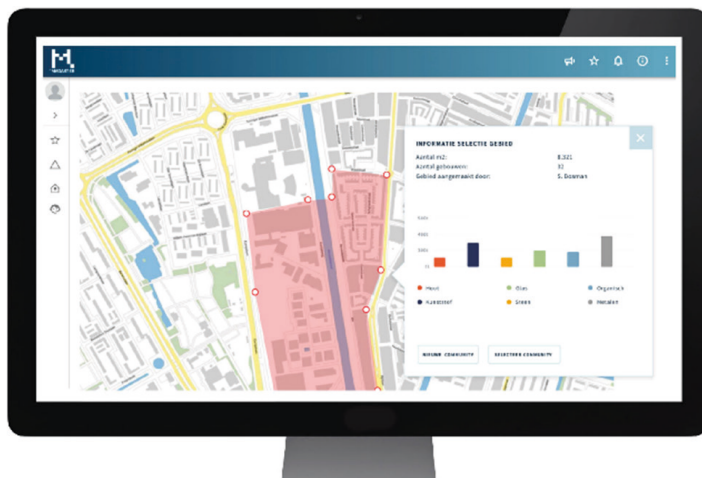
Hoe werkt het omgevingsregister?

Het idee van het omgevingsregister is om gebruik te maken van *linked-data* principes. Het omgevingsregister wordt dan geen 'eigenaar' van de data. Maar het 'knoopt' op een slimme wijze databronnen aan elkaar en maakt deze inzichtelijk. Zo kun je bijvoorbeeld productbladen van leveranciers koppelen aan producten (en -types) die in beheer zijn bij een gemeente, woningcorporatie of waterschap. Door zowel de

leveranciers als data uit de databases van gemeenten toe te voegen aan het omgevingsregister ontstaat een platform met steeds meer informatie, waardoor het hergebruik van de objecten toegankelijker wordt gemaakt. Een gebruiker weet immers steeds meer van de objecten die in het platform staan. Uiteraard is het met deze 'verknoping' ook mogelijk om gelijktijdig in meerdere databestanden te zoeken en te navigeren (bijvoorbeeld de databestanden van woningcorporaties, gemeenten en private vastgoedbeleggers gelijktijdig).

Op basis van hetgeen hierboven beschreven staat kan het omgevingsregister het beste worden uitgelegd als een stekkerdoos. Op die stekkerdoos kunnen diverse (stroom) bronnen (informatiesystemen) worden aangesloten vanwaar het zijn voeding krijgt. In de stekkerdoos kunnen eveneens diverse toepassingen worden aangesloten.

- Er kan een monitor op worden aangesloten om te zien welke data er allemaal aanwezig is in de urban mine;
- Het kan beschikken over een slimme marktplaats functie die op zoek gaat naar vrijkomende materialen en deze 'aanprijst' in een (secundaire) materialencatalogus.

Figuur 1:
De digitale omgeving van het Omgevingsregister

Kan elk systeem gekoppeld worden aan het omgevingsregister?

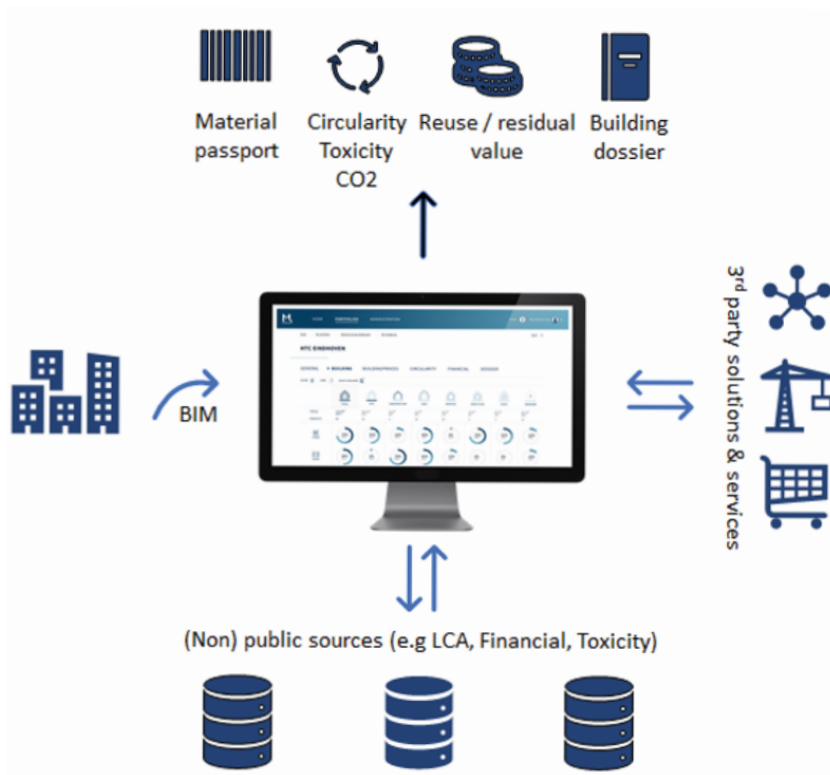
Ja, in principe wel: dat is de essentie van het omgevingsregister. Iedere databron kan worden gekoppeld, van MS Excel sheet tot een uitgebreid asset registratiesysteem. De doelstelling is om inzicht te creëren in de toepassing en beschikbaarheid van materialen en producten in de gebouwde omgeving.

Naast het generieke standpunt dat in principe iedere databron kan worden gekoppeld, kunnen we ook iets specifieker ingaan op de opzet van data- of systeemkoppeling. Op hoofdlijnen worden in de bouw- en constructie sector (ook wel B&U en GWW sector genoemd) twee verschillende 'asset' informatiesystemen gebruikt: GIS en BIM. Vanuit deze systemen wordt gebruik gemaakt van een OTL (Object Type Library) en wordt een ILS (informatieleveringsspecificatie) toegepast. Door een open standaard OTL en ILS te gebruiken kan data gemakkelijk uitgewisseld worden omdat daarmee eenduidigheid ontstaat over welke informatie wel en niet beschikbaar is.

Zodra een BIM of GIS databron aan het omgevingsregister wordt gekoppeld is het uiteraard van belang om de rijkheid aan informatie die wordt uitgewisseld zo groot mogelijk te laten zijn. Hierbij kan gedacht worden aan de volgende type informatie:

- Locatie (adres, gps-code);
- Objecttype (zoals een gebouw, een brug of een speeltoestel);
- Levenscyclus/bouwjaar;
- Meeteenheid (zoals aantal m², stuks, kg);
- Aantal.

Uiteraard geldt hierbij, des te rijker de informatie des te waardevoller. Andersom geldt dan weer dat een te rigide systeem de toegankelijkheid verlaagt, waardoor het meer moeite kost om databronnen te koppelen aan het omgevingsregister. Het is dus een zorgvuldige balans die zich continu doorontwikkelt.

Figuur 2: Madaster koppelt (lokale) ecosystemen in het omgevingsregister

Wat doet een omgevingsregister in de praktijk?

De werking van het omgevingsregister blijkt uit de volgende (fictieve) user-cases. Deze geven een goed beeld hoe in de toekomst en in de praktijk met materialen wordt omgegaan.

Case 1: Herontwikkeling van bedrijventerrein

Voor de herontwikkeling van een bedrijventerrein wordt een ontwikkelplan in de markt uitgevraagd, waarbij ontwikkelaars toegang krijgen tot het omgevingsregister. In het winnende plan worden bestaande grondstoffen uit de infrastructuur van de gemeente, een waterleiding- en energiebedrijf en materialen uit bebouwing van privaat en publiek bezit maximaal hergebruikt. Dit vermindert de negatieve impact van het transport en de productie van nieuwe bouwmaterialen.

Case 2: Herbruikbare brugconstructies

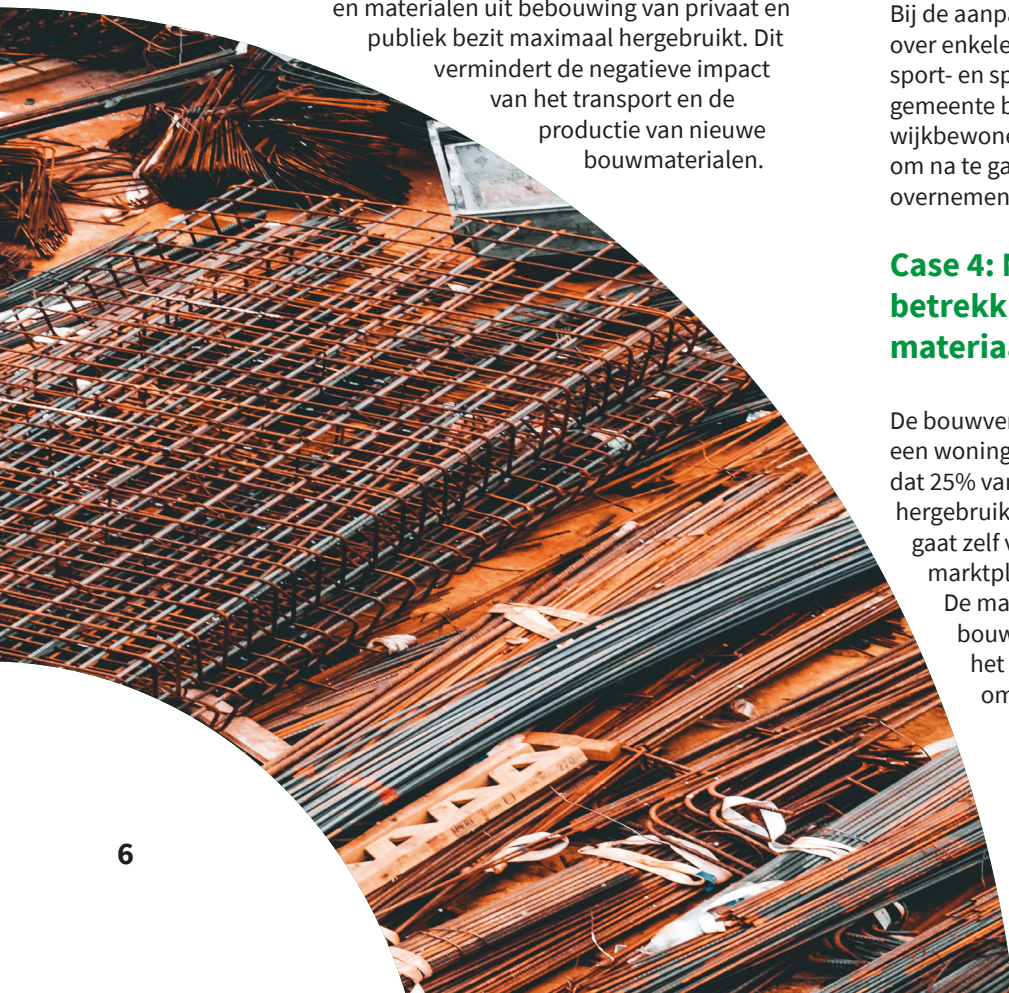
De provincie heeft het meerjaren beheer en -onderhoud van beweegbare bruggen uitbesteed aan een aannemer. Hergebruik is een van de KPI's in het contract. De aannemer zoekt in het omgevingsregister naar vergelijkbare brugconstructies om restmaterialen na een brugrenovatie elders toe te passen in plaats van als afval af te voeren.

Case 3: Herbruikbaar straatmeubilair

Bij de aanpassing van het stadspark komen over enkele maanden straatmeubilair en sport- en speeltoestellen beschikbaar. De gemeente benadert via buurt- en sportapps wijkbewoners en verenigingsvrijwilligers om na te gaan of zij interesse hebben in het overnemen van de vrijkomende producten.

Case 4: Minimumeis met betrekking tot herbruikbaar materiaal

De bouwvergunning voor de aanpassing van een woning is verstrekt onder de voorwaarde dat 25% van de toegepaste materialen, hergebruikte materialen zijn. De bewoner gaat zelf verbouwen en raadpleegt een marktplaats in gebruikte bouwmaterialen. De marktplaats biedt gebruikte bouwmaterialen aan, waarbij data uit het omgevingsregister is gebruikt voor omschrijving van de producten.

Maatschappelijke meerwaarde door het Omgevingsregister

Naast de beoogde impact ten aanzien van de transitie naar een circulaire economie (en de klimaatopgave) zijn er nog enkele andere waarden die tot uiting komen bij een goed werkend omgevingsregister.

Gezondheid en veiligheid

Het omgevingsregister faciliteert met data niet alleen meer duurzaam (her)gebruik van onze grondstoffen en materialen, het creëert ook waardevolle mogelijkheden die onze samenleving gezonder, veiliger en efficiënter maken en levert daarmee een significante maatschappelijke meerwaarde. De registratie van grondstoffen en materialen via 'digital twins' van gebouwen en constructieve objecten maakt analyse en toetsing mogelijk op het gebied van gezondheid, techniek en ruimtelijk gebruik:

- Toetsing of er gezonde, of misschien wel giftige materialen zijn toegepast of constatering dat de gezondheidsimpact van de toegepaste materialen juist (nog) niet bekend is;
- Achterhalen waar in het verleden schadelijke of risicovolle producten zijn toegepast;
- Inzicht in hoe gebouwen en objecten zich tot elkaar verhouden in de publieke ruimte, bijvoorbeeld in relatie tot waterberging, veiligheid of energie impact (gebruik of 'embodied CO2').

Een sterke regionale economie

Daarnaast is een belangrijk effect van het gebruik van het omgevingsregister dat materialen in toenemende mate rond blijven circuleren binnen een bepaald gebied. Bedrijven krijgen (kaart)inzicht in lokale databases waardoor de transportafstand ook mee gaat spelen in de afweging bij de product/materiaalkeuze. Dit resulteert in toenemende werkgelegenheid en de regionale economie wordt daarmee verder gestimuleerd.

Meerwaarde binnen het publieke domein

In het publieke domein gaat het om meer dan alleen de financiële of directe gebruikswaarde, maar ook om wat maatschappelijke of publieke waarden wordt genoemd. Denk aan waarden die bijdragen aan een prettige leefomgeving, of waarden voor duurzaamheid. Of denk aan de nieuwe mogelijkheden die door duurzame ontwikkeling/herinrichting van de gebouwde omgeving ontstaan voor werkgelegenheid en ondernemerschap. Een publieke organisatie heeft een belangrijke rol te vervullen in het bereiken van maatschappelijke meerwaarde.

Meerwaarde binnen de private sector

Ook in de private sector zijn voordelen te bedenken waarom een omgevingsregister maatschappelijk toegevoegde waarde biedt. Bedrijfsredenen zijn de mogelijkheden tot innovatie, het bereiken van competitief voordeel, eigen medewerkers die duurzaamheid en sociale waarden van steeds groter belang achten, en het willen creëren van maatschappelijke impact. Dit zijn allen redenen die niet direct gekoppeld zijn aan financiële toegevoegde waarde, maar in de toekomst wel financiële meerwaarde zullen realiseren wanneer we toewerken naar een 100% circulaire economie. Dit onder meer omdat wetgevende kaders uiteindelijk veeleisender zullen zijn met betrekking tot hergebruik.

Wat kun je nu al doen? Aan de slag met data koppelen!

Het omgevingsregister is ontwikkeld door drie (ondergetekende) partijen vanuit een prijsvraag die is uitgegeven door de Amsterdam Economic Board en Metropoolregio Amsterdam. Het omgevingsregister is daarmee klaar om te gaan gebruiken. Inmiddels is Madaster als databron aan het omgevingsregister gekoppeld en wordt actief naar andere databronnen gezocht om te ontsluiten. Hieronder staat een opsomming per type organisatie welke acties moeten worden opgestart om het omgevingsregister te gaan gebruiken, waarmee we een 50% circulaire bouwsector in 2030 een stukje dichterbij brengen.

Overheid

Om materiaalhergebruik mogelijk te maken dient de publieke sector het goede voorbeeld aan te geven. Er zijn meerdere acties die zij

kan ondernemen om de betekenis van het omgevingsregister te vergroten:

- Koppel databases die betrekking hebben op de openbare ruimte. Denk hierbij bijvoorbeeld aan (GIS) databases waarin data over materialen/producten gelokaliseerd in de openbare ruimte opgeslagen is;
- Neem als opdrachtgever in eisen op dat hergebruik van materialen noodzakelijk is om de opdracht te kunnen winnen. Daarmee worden bouwbedrijven gestimuleerd om te innoveren en in te zetten op hergebruik van materialen. Door in de uitvraag het belang van het gebruik van het omgevingsregister mee te nemen, draagt dit bij aan de plicht om doelmatig en rechtmatig in te kopen;
- Neem het omgevingsregister op in beleidsvoering, wet- en regelgeving: welke mogelijkheden zijn er om met informatie en data vanuit het omgevingsregister te ondersteunen bij het voldoen aan of naleven van beleid, wet- en regelgeving. Denk aan het verstrekingsproces van bouw- en sloopvergunningen of gebiedsontwikkeling.

Architect

Ga als architect het gesprek aan met de opdrachtgever over hergebruik van materialen; zo wordt de actie naar de voorzijde van de keten gebracht. Een architect krijgt daarmee de kans om op basis van materialen die beschikbaar komen het ontwerp te maken. Het is van belang dat een architect nadenkt over de beschikbaarheid van materialen in de regio. Op die manier kan aanbod-gestuurd ontwerpen vorm krijgen, hetgeen door het omgevingsregister wordt gefaciliteerd.

(Grote) Aannemers

Ga als aannemer aan de slag met het registreren van materialen en producten. Door deze materialen nu vast te leggen, wordt gestimuleerd om in de toekomst deze materialen opnieuw in te gaan zetten. Ook is het van belang dat aannemers nu al acteren op toekomstige aangescherpte wet- en regelgeving. Het ligt in de lijn der verwachting dat registratie van materialen in een materiaalpaspoort binnen enkele jaren een verplichting is.

Vastgoedontwikkelaars

Ook zullen motivaties voor hergebruik ontstaan voor vastgoedontwikkelaars vanuit het idee dat er door grote investeringsfondsen vaker gevraagd zal worden om te voldoen aan ESG¹ (Environmental, Social & Governance) doelstellingen. Dit betekent dat de rapportages van vastgoedprojecten op het gebied van duurzaamheid steeds veeleisender zullen zijn wat betreft materiaalgebruik, maar hier kan ook de sociale toegevoegde waarde worden bewezen, zoals het lokale hergebruik en stimulering van een lokale economie.

Een belangrijk onderdeel van goed ESG-beleid is het beheersen van risico's en het verbeteren van rendementen. Als vastgoed slecht of inefficiënt beheerd wordt, liggen er kansen om via duurzame investeringen de waarde op te schroeven. Het is onmogelijk om heel gedetailleerd in kaart te brengen hoe groot de impact van ESG-maatregelen op het rendement is. Wel staat vast dat verduurzaming van een gebouw leidt tot een hogere waarde en het aantrekken van kwalitatief goede huurders.

Woningcorporaties

Woningcorporaties dienen een rol te pakken bij het registreren van materialen. Zij hebben een rol op het gebied van bouw, onderhoud en slopen. Doordat zij in de gehele keten actief zijn, biedt registratie van materialen een directe toegevoegde waarde aan de corporatiesector. Wanneer een corporatie een goed inzicht heeft in haar materialen kan bij de herontwikkeling van een gebied, waarbij mogelijk gebouwen worden gesloopt, goed worden geïnventariseerd in welke

mate materialen bij het nieuwe bouwproject opnieuw kunnen worden ingezet. Ook tijdens de renovatiefase ontstaat er voor een woningcorporatie een goede kans om nieuwe materialen te registreren. Door dit nu goed uit te voeren kan hier later, bijvoorbeeld bij een volgende renovatiefase, de vruchten van worden geplukt. Zo kunnen kosten bespaard worden doordat sommige materialen wellicht nog een langere levensduur kunnen hebben omdat dit goed is vastgelegd in een informatiesysteem. Ook kan op een meer gedetailleerd niveau worden bepaald in welke mate materiaalhergebruik mogelijk wordt.

Leveranciers

Leveranciers van producten en objecten weten precies welke materialen in hun producten verwerkt zijn. Door informatie hierover beschikbaar te stellen aan de gebruikers van deze producten neemt de datarijkeid van databases een enorme vlucht. De oproep is om als stakeholders met elkaar het gesprek aan te gaan bij het opstellen van de koopcontracten over registratie van de materialen. Tegelijkertijd kan een leverancier door afstemming met de eigenaar van de producten en objecten inzicht krijgen in de manier waarop deze gebruikt worden, waarmee ook een meerwaarde ontstaat.

Iedereen kan koppelen

Het is van belang om vast te stellen dat het niet uitmaakt wat voor partij binnen de bouwsector wil werken met deze data. Beschikt jouw organisatie over een database waarin materialen geregistreerd zijn, dan biedt het omgevingsregister een generieke koppelmogelijkheid, waar in afstemming tot een koppeling wordt gekomen. De IT-infrastructuur van het omgevingsregister is erop gebouwd om de veelzijdigheid aan databronnen te kunnen koppelen. Iedereen mag data ontsluiten uit het omgevingsregister: het is voor iedereen toegankelijk. Ook het bouwen van functionaliteiten op het omgevingsregister is voor iedereen mogelijk.

---

¹ . <https://www.pwc.nl/nl/marktsectoren/private-equity/environment-social-governance.html>

6 stappen om het omgevingsregister van de grond krijgen in een regio

Ben je na het lezen van dit document enthousiast en overtuigd van de nut en noodzaak om te komen tot een dergelijke datamarkt? Dan zijn er 6 stappen die je kan doorlopen om te verkennen in hoeverre een omgevingsregister in jouw regio kans van slagen heeft:

1. Inventariseer stakeholders

Wie zijn in jouw regio de partijen die beschikken over data? Denk hierbij aan de gemeenten, waterschappen, gevestigde bouwondernemers en leveranciers van producten.

2. Verkennende gesprekken

Ga het gesprek aan met deze regionale partijen die over data beschikken. Breng de partijen samen tijdens een (virtuele) bijeenkomst en stem met elkaar af op welke manier welke partij kan bijdragen aan het beschikbaar stellen van data.

3. Formuleren van een gedeelde probleemstelling en ambitie

Waar wordt nu tegenaan gelopen en wat beperkt het regionale hergebruik van materiaal? Waar willen we staan in het jaar 2030 en 2050? Welke rol wordt daarin voor het omgevingsregister voorzien?

4. Kom tot een plan van aanpak en budgettering voor het kick-starten van het omgevingsregister

Hoe gaan de doelstellingen richting het jaar 2030 en 2050 behaald worden? Welke acties horen hierbij, in welk tijdsplan? Wat zijn de investeringen die de partijen moeten doen, en is iedereen voldoende geëngageerd?

5. Borg aan de voorkant good governance en TADA principes

Maak goed duidelijk wie wanneer over de data in het systeem kan beschikken, door duidelijke voorwaarden op te stellen en deze kenbaar te maken. In de regio Amsterdam is hier vanuit de TADA-principes al op ingespeeld (zie bijlage 1).

6. Opschaling

Wanneer regionaal databronnen aan het omgevingsregister zijn gekoppeld kan de volgende stap, opschaling naar nationaal niveau en verbinding met andere regio's, worden gelegd. Op die manier wordt uitwisseling van data nog verder bevorderd.

Verder lezen? Of meteen aan de slag? Cirkelstad staat voor je klaar!

Verder lezen:

Greenpaper Materiaalpaspoorten

<https://www.cirkelstad.nl/wp3/wp-content/uploads/2021/11/GP-Materiaalpaspoorten.pdf>

Greenpaper bouwen na Corona

https://www.cirkelstad.nl/wp3/wp-content/uploads/2020/06/Greenpaper_NieuweSpelregels_FINAL_web.pdf

In opdracht van Cirkelstad opgesteld door:

Pablo van den Bosch

Madaster
www.madaster.nl

Joran Straatman

KplusV
www.kplusv.nl

Niels Ahsmann

KplusV
www.kplusv.nl

Eindredactie:

Gertjan de Werk en Jessica Broeders

Met dank aan:

Erik Meiberg en Maurits Dekker

Wil je meer informatie of aan de slag? Neem dan contact op met Cirkelstad via: info@cirkelstad.nl

**Wij maken werk van steden
zonder afval, zonder uitval**

085 -105 1170
info@cirkelstad.nl
www.cirkelstad.nl

Bijlage 1 TADA principes

De TADA principes vormen de basis van het omgevingsregister wat betreft de omgang met data. Deze waarden helpen om gezamenlijk en individueel vorm te geven aan een digitale samenleving en leveren een belangrijke bijdrage aan de slimme regio van de toekomst.

1. Inclusief

Het omgevingsregister kan door iedereen worden gebruikt. Om toegankelijkheid te bevorderen is de toegang gebruiksvriendelijk ingericht, rekening houdend met verschillende gebruikerstypen; van consument tot professional, van ICT deskundig tot onervaren. Het publieke deel van het register en bijbehorende data is gratis toegankelijk om inclusiviteit te bevorderen. De prijs voor professionele dataservices is gebaseerd op het one-level-playing field, waarbij alle afnemers eenzelfde prijs betalen.

2. Zeggenschap

De toezichtstructuur van het omgevingsregister bevat een raadgevend orgaan van gebruikers en belanghebbenden. Via Cirkelstad worden individuen en organisaties expliciet betrokken bij het opdoen van ervaring met en kennis van het omgevingsregister via training, communicatie en workshops.

3. Menselijke maat

Het omgevingsregister omvat alleen data waarvan de eigenaar expliciet heeft aangegeven dat deze beschikbaar kan worden gesteld. Het beheer van wie welke informatie kan ontvangen of inzien is nu al een kernonderdeel van Madaster en dit zal ook bij het omgevingsregister het geval zijn.

4. Legitiem en gecontroleerd

Via de toezichtstructuur krijgen bewoners en gebruikers een expliciete stem in het toezicht en de ontwikkeling van het omgevingsregister.

5. Open en transparant

Data met betrekking tot de gebouwde omgeving die beschikbaar komen via het omgevingsregister zijn nooit herleidbaar naar specifieke gebouwen of objecten tenzij de eigenaar dit accordeert. De mogelijkheden om data te registreren en toe te passen maken deel uit van de service en dienstverlening van Madaster en Cirkelstad en haar partners. Bovendien staat het gebruikers vrij eigen data te koppelen of toe te voegen buiten Madaster of Cirkelstad om.

6. Van iedereen, voor iedereen

Data beschikbaar in het omgevingsregister zijn per definitie van iedereen en voor iedereen beschikbaar, omdat deze privacy waarborgt of omdat de eigenaar daar a priori mee akkoord is gegaan.